

mulier instituut

HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

Opzegging lidmaatschap van sportvereniging en fitnesscentrum

Frequentie, motivatie en implicatie

Eva Heijnen

Paul Hover

Jelle Schoemaker

Opzegging lidmaatschap van sportvereniging en fitnesscentrum

Frequentie, motivatie en implicatie

Mogelijk gemaakt met financiële steun van het ministerie van VWS

Eva Heijnen (Mulier Instituut)
Paul Hover (Mulier Instituut)
Jelle Schoemaker (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)

Met medewerking van:

Bart van Bezooijen (Fontys Economische Hogeschool Tilburg)
Monique van Rooijen (Fontys Economische Hogeschool Tilburg)

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
HAN Sport en Bewegen

Postbus 6960 | 6503 GL Nijmegen
Heijendaalseweg 141 | 6525 AJ Nijmegen
T +31 (0)24 351 14 00 | I www.sportbewegen.com
E info@han.nl | T @HAN_SenB

© Mulier Instituut & Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)

Utrecht, Nijmegen, mei 2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Onderzoeksvragen	4
1.2	Methode	4
1.3	Leeswijzer	5
2.	Lidmaatschap sportvereniging	6
2.1	Algemeen	6
2.2	Opzegging lidmaatschap	6
2.3	Redenen opzegging lidmaatschap	8
2.4	Gevolgen opzegging lidmaatschap	9
2.5	Conclusie	10
3.	Lidmaatschap fitnesscentra	11
3.1	Algemeen	11
3.2	Opzegging lidmaatschap	11
3.3	Redenen opzegging	13
3.4	Gevolgen opzegging	14
3.5	Conclusie	15
4.	Contributie uitruilen voor vrijwilligerswerk	16
4.1	Omvang en ontwikkelingen in vrijwilligerswerk	16
4.2	Voorkeuren voor vrijwilligerswerk en contributie	17
4.3	Conclusie	19
5.	Conclusie	20
	Literatuur	22
	Bijlage 1	24

1. Inleiding

De betaalbaarheid van het sportaanbod en het faciliteren en stimuleren van sportdeelname zijn belangrijke thema's in beleidsagenda's van overheden. Sport wordt daarbij gezien als doel op zich, maar wil men met sportdeelname ook doelen op andere beleidsterreinen realiseren, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, integratie en zelfontplooiing.

Gemeten naar het aantal leden zijn sportverenigingen en fitnesscentra de belangrijkste aanbieders die sporten mogelijk maken. Deze twee groepen sportaanbieders staan in deze rapportage centraal. Er wordt in beeld gebracht hoe de opzeggingen van verenigingen en fitnesscentra zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld en wat de redenen van die opzeggingen zijn. In welke mate spelen financiële redenen daarbij een rol, en is er een relatie met de conjuncturele ontwikkeling? De kosten voor een lidmaatschap kunnen een rol spelen bij het stoppen van een lidmaatschap, want een substantieel deel van de uitgaven aan sport zijn uitgaven aan lidmaatschappen (Davies, 2002).

Ook schetsen we de gevolgen van het beëindigen van het lidmaatschap. In hoeverre leidt het opzeggen van een lidmaatschap tot minder sportdeelname? Daarnaast hebben we aandacht voor de mate waarin leden van sportverenigingen bereid zijn om meer vrijwilligerswerk te doen in ruil voor een verlaging van de contributie, en andersom.

1.1 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek staan drie onderzoeksvragen centraal:

1. In welke mate hebben Nederlandse huishoudens lidmaatschappen van sportverenigingen opgezegd, wat zijn daarvan de redenen en welke implicaties heeft het opzeggen voor de sportdeelname?
2. In welke mate hebben Nederlandse huishoudens lidmaatschappen van fitnesscentra opgezegd, wat zijn daarvan de redenen en welke implicaties heeft het opzeggen voor de sportdeelname?
3. In welke mate wordt er vrijwilligerswerk bij sportverenigingen gedaan en in hoeverre zijn leden van sportverenigingen bereid om meer vrijwilligerswerk te doen in ruil voor een verlaging van de contributie, en andersom?

1.2 Methode

Voor dit onderzoek zijn data gebruikt die online zijn verzameld met het Nationaal Sportonderzoek (NSO) van het Mulier Instituut. In dit onderzoek worden de data gebruikt van drie verschillende NSO's: november 2016, mei 2018 en november 2019. Alle dataverzameling heeft voor de uitbraak van het coronavirus plaatsgevonden.

Het Mulier Instituut heeft voor de dataverzameling samenwerking gezocht met GfK/Ipsos. De specificatie van de dataverzameling is weergegeven in tabel 1.1. Het gaat om een representatieve groep Nederlanders tussen de 15 en 80 jaar en een representatieve steekproef van Nederlandse huishoudens.

Tabel 1.1 Specificaties steekproef en veldwerk Nationaal Sportonderzoek 2016, 2018 en 2019

	November 2016	Mei 2018	November 2019
Steekproefkader	Online panel GfK Personen 15 t/m 80 jaar	Online panel GfK Personen 15 t/m 79 jaar	Online panel GfK Personen 16 t/m 79 jaar
Veldwerkperiode	31 okt. t/m 10 nov. 2016	16 mei t/m 25 mei 2018	7 nov. t/m 22 nov. 2019
Nettosteekproef	1.445	2.351	1.500

Afhankelijk van de vraag in de vragenlijst is een weging van personen of een weging van huishoudens uitgevoerd. Bij personen is gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding en etniciteit, bij huishoudens op huishoudensgrootte, leeftijd huisvrouw/-man en regio.

Het Mulier Instituut is verantwoordelijk voor de hoofdstukken 1, 2, 3 en 5. De HAN is verantwoordelijk voor hoofdstuk 4. FEHT heeft advies verstrekt.

1.3 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk gaat over de mate waarin lidmaatschappen bij sportverenigingen worden opgezegd en de motieven en gevolgen daarvan. In hoofdstuk 3 wordt hetzelfde beschreven voor fitnesscentra. Vrijwilligerswerk en contributie bij sportverenigingen staan centraal in hoofdstuk 4. Tot besluit is in hoofdstuk 5 een conclusie verwoord. De in de tekst genoemde verschillen tussen groepen zijn statistisch significant. Dat geldt niet voor alle verschillen tussen groepen die in een tabel of figuur zijn weergegeven. Statistisch significant geldt alleen voor de resultaten van de NSO-data. Resultaten van groepen onder de 80 zijn indicatief.

2. Lidmaatschap sportvereniging

In dit hoofdstuk wordt eerst de focus gelegd op de mate waarin lidmaatschappen van sportverenigingen zijn opgezegd. Daarna wordt ingegaan op de redenen en gevolgen hiervan.

2.1 Algemeen

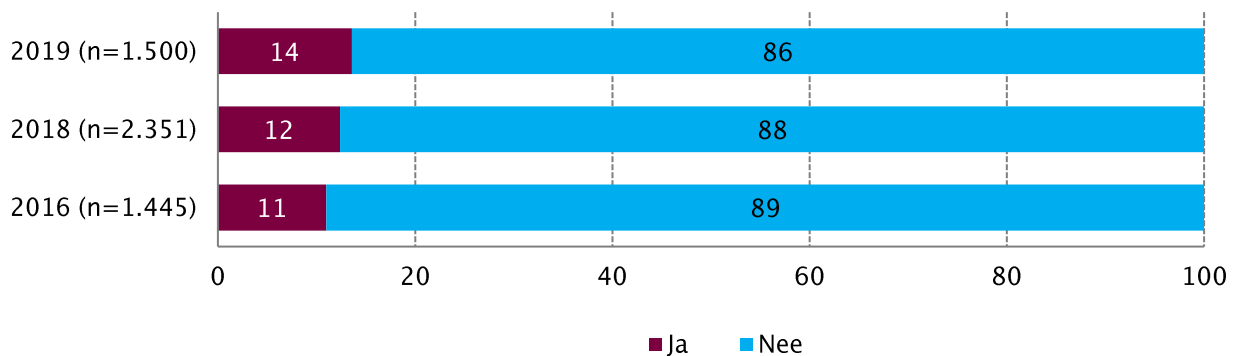
In 2018 was volgens sportenbewegencijfers.nl 28 procent van de Nederlanders van 6 jaar en ouder die minimaal één keer per jaar sportte lid van een sportvereniging. Dit aandeel lag hoger onder mannen dan onder vrouwen (31% vs. 26%). Kinderen (6 t/m 11 jaar) en jongeren (12 t/m 19 jaar) zijn het vaakst lid van een vereniging: acht op de tien kinderen en 56 procent van de jongeren (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [RIVM], 2018). De verenigingsgraad neemt af naarmate personen ouder worden.

Onder kinderen zijn de sportdeelname en het lidmaatschap van sportclubs tussen 2003 en 2017 weinig tot niets veranderd: in zowel 2003 als 2017 was 64 procent lid van één of meer sportclubs. Onder jongeren zijn de sportdeelname en sportfrequentie iets toegenomen, maar het lidmaatschap van sportverenigingen licht gedaald (Van den Dool, 2019).

2.2 Opzegging lidmaatschap

In 2019 heeft in 14 procent van de Nederlandse huishoudens ten minste één persoon een lidmaatschap van een sportvereniging opgezegd (figuur 2.1). Uitgaande van ruim 7,9 miljoen Nederlandse huishoudens in 2019 zijn er op jaarbasis minstens 1,1 miljoen opzeggingen van lidmaatschappen geweest. In 2018 en 2016 lag het percentage huishoudens waar ten minste één persoon een lidmaatschap van een sportvereniging heeft opgezegd iets lager.

Figuur 2.1 Nederlandse huishoudens waar een sportverenigingslidmaatschap is opgezegd, in november 2016, mei 2018 en november 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2016, mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

Het opzeggen van een verenigingslidmaatschap kwam minder vaak voor binnen huishoudens die in 2019 meer geld te besteden hadden ten opzichte van het jaar ervoor dan binnen huishoudens die minder geld te besteden hadden (7% vs. 17%; tabel 2.1). In 2018 en 2016 waren er geen (significante) verschillen in de mate van opzeggen van een verenigingslidmaatschap tussen deze twee categorieën huishoudens.

Binnen bijna een kwart van de gezinnen met kinderen (23%) werd in 2019 een lidmaatschap van een sportvereniging opgezegd (alleenstaand: 9%; gezin zonder kinderen: 13%). Mogelijk speelt hierbij een rol dat het percentage dat lid is van een sportvereniging van alle leeftijdsgroepen het hoogst is bij kinderen

en daarna bij jongeren. Hierdoor is de kans op lidmaatschap (en dus op een mogelijke opzegging) groter in gezinnen met kinderen dan in gezinnen zonder kinderen of alleenstaanden. In een huishouden met vier personen of meer beëindigt vaker ten minste één persoon binnen dit huishouden een lidmaatschap dan in een-, twee- of driepersoonshuishoudens. Ook in huishoudens met meerdere sporters (27%) werd vaker een lidmaatschap opgezegd door een persoon binnen het huishouden dan in een huishouden met één of twee sporters (14%).

Tabel 2.1 Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap van een sportvereniging is opgezegd, naar bestedingsruimte, inkomen, gezinssituatie, grootte en aantal sporters, in november 2016, mei 2018 en november 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

	2016 n=1.445	2018 n=2.351	2019 n=1.500
Totaal	11	12	14
Bestedingsruimte			
Meer te besteden dit jaar	14	13	7
Ongeveer evenveel te besteden dit jaar	10	12	13
Minder te besteden dit jaar	14	14	17
Inkomen¹			
Bovenmodaal inkomen	16	14	15
Modaal inkomen	10	11	13
Benedenmodaal inkomen	10	10	12
Gezinssituatie			
Alleenstaand	7	7	9
Gezin met kinderen	24	27	23
Gezin zonder kinderen	10	9	13
Grootte²			
Huishouden 1 persoon	7		9
Huishouden 2 personen	9		11
Huishouden 3 personen	15		17
Huishouden 4 personen of meer	24		25
Aantal sporters³			
Huishouden met 0 sporters		3	4
Huishouden met 1 of 2 sporters		11	14
Huishouden met 3 of meer sporters		28	27

Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2016, mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

¹ De categorie 'Weet ik niet/wil ik niet zeggen' is niet meegenomen in deze tabel.

² In 2018 is huishoudensgrootte niet meegenomen.

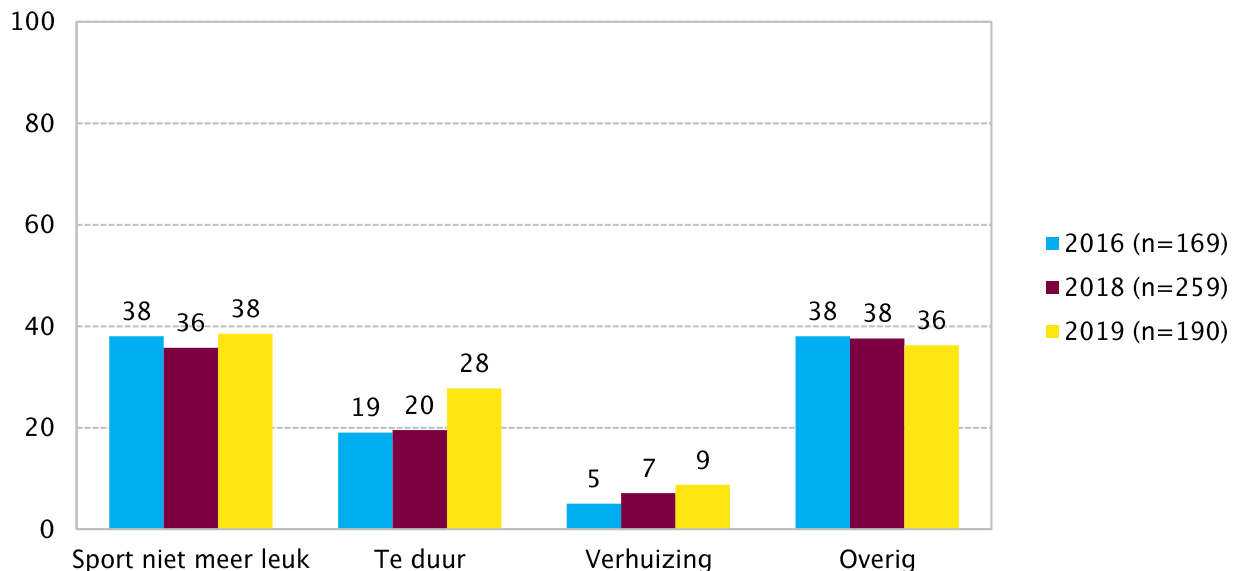
³ In 2016 is niet gevraagd naar het aantal sporters in het huishouden.

2.3 Redenen opzegging lidmaatschap

In hoeveel gevallen spelen de kosten van een lidmaatschap een rol bij de beëindiging ervan? Binnen bijna drie op de tien Nederlandse huishoudens (28%) was de prijs ('te duur') in 2019 de reden om een lidmaatschap op te zeggen (figuur 2.2). Dit aandeel lag beduidend hoger dan in 2018 (20%) en 2016 (19%). Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2021)¹ blijkt dat zowel de economische situatie als de financiële situatie in november 2019 minder positief was dan in mei 2018 en november 2016 (zie tabel b1.1). Er lijkt een correlatie te bestaan tussen enerzijds de opzegreden 'te duur' en anderzijds de economische situatie in Nederland en de financiële situatie binnen huishoudens. Op grond van dit onderzoek kan niks worden gezegd over de causaliteit van dit verband.

Vaker dan de te hoge kosten werd als reden voor het opzeggen van het lidmaatschap genoemd dat de sport niet meer als leuk wordt ervaren (38%). Dit beeld strookt met 2018 en 2016. Bij de categorie 'overig' werden redenen genoemd als 'gezondheid', 'blessures', 'ergens anders gaan sporten' en 'tijdsgebrek'.

Figuur 2.2 Opzegredenen lidmaatschap sportvereniging volgens Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap is opgezegd, in november 2016, mei 2018 en november 2019 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk¹, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2016, mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

¹ In 2016 konden de respondenten slechts één antwoord kiezen.

De opzegreden 'te duur' werd vaker genoemd binnen huishoudens die in 2019 minder geld te besteden hadden dan het jaar ervoor (40%) dan binnen huishoudens die ongeveer evenveel geld te besteden hadden (20%; tabel 2.2). Bij huishoudens met een benedenmodaal inkomen (51%) werd deze reden vaker genoemd dan bij huishoudens met een bovenmodaal inkomen (16%). Voor 38 procent van de alleenstaanden (ook wel eenpersoonshuishoudens) waren de kosten de reden om een verenigingslidmaatschap op te zeggen. Alleenstaanden benoemden de kosten vaker dan gezinnen met kinderen (20%).

¹ Meer CBS-cijfers over het consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid zijn te vinden in bijlage 1 (tabel b1.1).

Tabel 2.2 'Te duur' als opzegreden lidmaatschap sportvereniging volgens Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap is opgezegd, naar bestedingsruimte, inkomen, gezinssituatie, grootte en aantal sporters, in november 2016, mei 2018 en november 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

	2016 n=169	2018 n=259	2019 n=190
Totaal	19	20	28
Bestedingsruimte			
Meer te besteden dit jaar	6	11	30
Ongeveer evenveel te besteden dit jaar	6	15	20
Minder te besteden dit jaar	51	33	40
Inkomen¹			
Bovenmodaal inkomen	7	14	16
Modaal inkomen	18	23	15
Benedenmodaal inkomen	38	23	51
Gezinssituatie			
Alleenstaand	19	30	38
Gezin met kinderen	74	14	20
Gezin zonder kinderen	76	22	28
Grootte²			
Huishouden 1 persoon	40		38
Huishouden 2 personen	16		29
Huishouden 3 personen	19		20
Huishouden 4 personen of meer	9		22
Aantal sporters³			
Huishouden met 0 sporters		11	35
Huishouden met 1 of 2 sporters		25	30
Huishouden met 3 of meer sporters		13	21

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2016, mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

¹ De categorie 'Weet ik niet/wil ik niet zeggen' is niet meegenomen in deze tabel.

² In 2018 is huishoudensgrootte niet meegenomen.

³ In 2016 is niet gevraagd naar het aantal sporters in het huishouden.

2.4 Gevolgen opzegging lidmaatschap

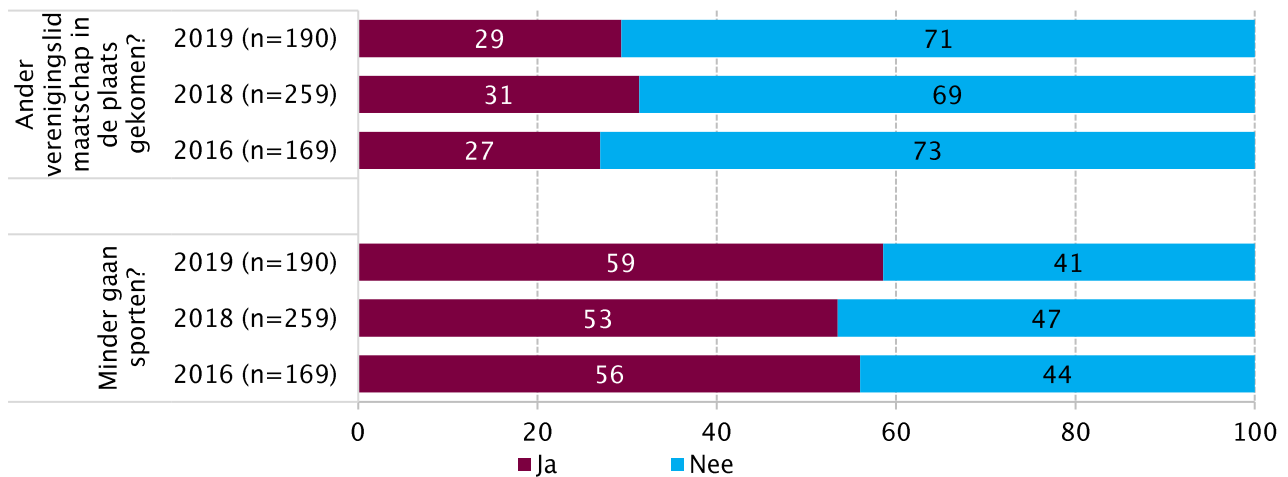
Het stopzetten van het verenigingslidmaatschap heeft mogelijk gevolgen voor het sportgedrag van de sportconsument. Kiest deze sportconsument voor een ander lidmaatschap? Gaat het opzeggen van een lidmaatschap van een sportvereniging gepaard met minder uren sporten?

Voor de opgezegde lidmaatschappen van sportverenigingen kwamen in 2019 in bijna drie op de tien huishoudens een of meerdere andere verenigingslidmaatschappen in de plaats (29%; figuur 2.3). Dit aandeel is vergelijkbaar met dat uit 2018 en 2016. Een vervangend lidmaatschap kwam in 2019 vaker voor bij huishoudens met een bovenmodaal inkomen dan bij huishoudens met een modaal inkomen (42% vs. 25%; niet in figuur). Binnen gezinnen met kinderen (45%) werd een opgezegd lidmaatschap vaker

vervangen door een ander lidmaatschap dan binnen gezinnen zonder kinderen (27%) en bij alleenstaanden (11%).

In bijna zes op de tien huishoudens waar tenminste één persoon een lidmaatschap van een sportvereniging heeft beëindigd, zijn door deze opzegging minder uren aan sport besteed (59%; figuur 2.3). In 2018 en 2016 was dit aandeel iets lager. Minder uren aan sport besteden als gevolg van het opzeggen van een lidmaatschap kwam vaker voor bij alleenstaanden (66%) en gezinnen zonder kinderen (64%) dan bij gezinnen met kinderen (48%; niet in figuur). Of de verminderde sportdeelname het gevolg is van het opzeggen van het lidmaatschap is niet zeker. Het is ook mogelijk dat het lidmaatschap juist werd opgezegd omdat men binnen het huishouden al minder sportte of van plan was om minder te gaan sporten.

Figuur 2.3 Gevolgen opzeggen lidmaatschap sportvereniging voor een vervangend verenigingslidmaatschap en tijdsbesteding aan sport in Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap is opgezegd, in november 2016, mei 2018 en november 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2016, mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

2.5 Conclusie

In 2019 heeft in 14 procent van de Nederlandse huishoudens ten minste één persoon een lidmaatschap van een sportvereniging opgezegd. Op jaarbasis zijn dat in heel Nederland minstens 1,1 miljoen lidmaatschappen. Het percentage opzeggingen is iets gestegen ten opzichte van 2018 en 2016. In bijna drie op de tien gevallen was de prijs de reden om het lidmaatschap op te zeggen. De kosten werden in 2019 vaker als opzegreden genoemd dan in 2018 en 2016. Mogelijk heeft dit te maken met de economische situatie in Nederland en de financiële situatie binnen huishoudens, die in 2019 minder positief waren dan in 2018 en 2016. Vaker - in bijna vier op de tien gevallen - was het feit dat de sport niet meer als leuk werd ervaren de reden om afscheid van de club te nemen. In huishoudens waar in 2019 minder geld te besteden was ten opzichte van het jaar ervoor werd de prijs vaker als reden voor het opzeggen van een lidmaatschap genoemd. Dit gold ook voor huishoudens met een benedenmodaal huishoudensinkomen en voor alleenstaanden.

Wanneer in een huishouden een lidmaatschap van een sportvereniging werd opgezegd, kwam daar in 2019 in bijna drie op de tien gevallen een ander verenigingslidmaatschap voor in de plaats. Daarnaast blijkt dat het opzeggen van een lidmaatschap in 2019 in circa zes op de tien gevallen leidde tot minder uren die aan sporten werden besteed. Dit aandeel is licht gestegen ten opzichte van 2018 en 2016.

3. Lidmaatschap fitnesscentra

In dit hoofdstuk wordt eerst de focus gelegd op de mate waarin lidmaatschappen van fitnesscentra zijn opgezegd. Daarna wordt ingegaan op de redenen hiervoor en de gevolgen hiervan.

3.1 Algemeen

In 2018 was 23 procent van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder die minstens één keer per jaar sportte abonnee, lid of cursist van een fitnesscentrum of een andere commerciële sportaanbieder. Dit aandeel lag hoger onder vrouwen dan onder mannen (27% vs. 18%). Gekeken naar leeftijd sportten (jong)volwassenen (20-34 jaar) naar verhouding het vaakst bij een fitnesscentrum of commerciële sportaanbieder (32%). Onder jongeren (12-19 jaar) was dit 22 procent en onder volwassenen (65-79 jaar) 16 procent (RIVM, 2018). Iemand met een hoger inkomen doet gemiddeld twee keer zo vaak aan fitness als iemand met een laag inkomen (Fitters & Hoekman, 2019).

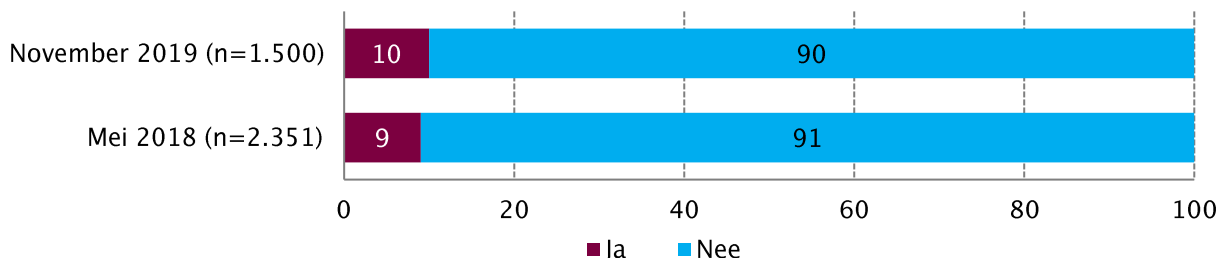
Individuele fitness is sinds 2001 de meest beoefende wekelijkse sport door Nederlanders van 12 jaar en ouder. De populariteit van fitness is tussen 2001 en 2019 sterk toegenomen (van 14% naar 23%; RIVM, 2001-2019). Ongeveer twee derde van de deelnemers aan fitness beoefent ook een andere sport. Dit zijn vaak ook individuele sporten, zoals hardlopen, wandelen en zwemmen. Voor een derde van de Nederlanders die fitness samen met andere sporten beoefenen is fitness de ‘hoofdsport’ (meest beoefende sport) (Hover & Van Eldert, 2019).

Een lage retentie is al jarenlang een uitdaging voor de fitnessbranche (Hover & Van Eldert, 2019). Binnen zowel sportclubs als fitnessclubs zijn er leden die lidmaatschapsbijdragen betalen, maar geen gebruik maken van de aangeboden diensten (ook wel niet-actieve leden genoemd; Vos et al., 2012).

3.2 Opzegging lidmaatschap

In 2019 was heeft in één op de tien Nederlandse huishoudens ten minste één persoon een lidmaatschap van een fitnesscentrum beëindigd (figuur 3.1). Uitgaande van ruim 7,9 miljoen Nederlandse huishoudens in 2019 zijn er op jaarbasis minstens 790.000 lidmaatschappen opgezegd. Dit beeld is vergelijkbaar met 2018.² Het aantal opzeggingen bij sportverenigingen en fitness zijn in verhouding van dezelfde orde.

Figuur 3.1 Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap van een fitnesscentrum is opgezegd, in mei 2018 en oktober 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

² Sinds 2018 wordt in de vragenlijst naast de opzegging van lidmaatschappen bij sportverenigingen ook naar de opzegging van lidmaatschappen bij fitnesscentra gevraagd.

Net als bij verenigingen werden vaker lidmaatschappen opgezegd bij gezinnen met kinderen (14%) dan bij alleenstaanden (6%; tabel 3.1). In huishoudens met meer dan één persoon wordt vaker een lidmaatschap van een fitnesscentrum opgezegd dan in huishoudens met één persoon. Ook binnen huishoudens met meerdere sporters (16%) werd vaker een lidmaatschap opgezegd dan in een huishouden met één of twee sporters (10%).

Tabel 3.1 Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap van een fitnesscentrum is opgezegd, naar bestedingsruimte, inkomen, gezinssituatie, grootte en aantal sporters, in mei 2018 en oktober 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

	2018 n=2.351	2019 n=1.500
Totaal	9	10
Bestedingsruimte		
Meer te besteden dit jaar	11	7
Ongeveer evenveel te besteden dit jaar	8	9
Minder te besteden dit jaar	12	11
Inkomen¹		
Bovenmodaal inkomen	10	11
Modaal inkomen	9	8
Benedenmodaal inkomen	6	7
Gezinssituatie		
Alleenstaand	7	6
Gezin met kinderen	13	14
Gezin zonder kinderen	9	11
Grootte²		
Huishouden 1 persoon		6
Huishouden 2 personen		10
Huishouden 3 personen		12
Huishouden 4 personen of meer		15
Aantal sporters³		
Huishouden met 0 sporters	3	4
Huishouden met 1 of 2 sporters	10	10
Huishouden met 3 of meer sporters	14	16

Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2016, mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

¹ De categorie 'Weet ik niet/wil ik niet zeggen' is niet meegenomen in deze tabel.

² In 2018 is huishoudensgrootte niet meegenomen.

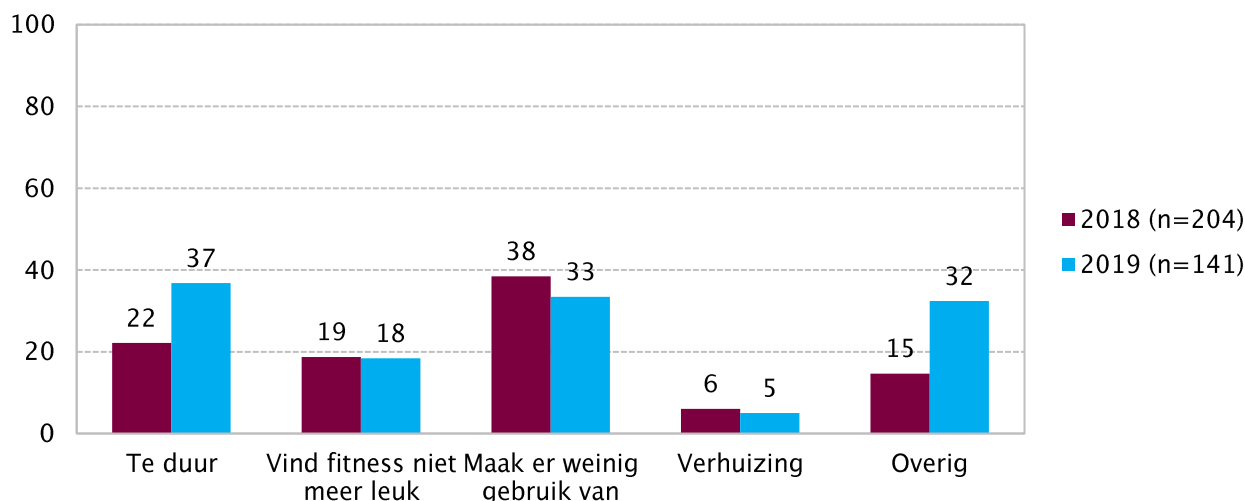
³ In 2016 is niet gevraagd naar het aantal sporters in het huishouden.

3.3 Redenen opzegging

Bij ruim een derde van de Nederlandse huishoudens (37%) was de prijs ('te duur') in 2019 de reden om het lidmaatschap op te zeggen. Dit was tevens de meest genoemde opzegreden in 2019 (figuur 3.2). Ter vergelijking: in 2018 noemde 22 procent van de Nederlandse huishoudens de prijs als opzegreden voor een fitnesslidmaatschap. Dit was toen niet de meest genoemde opzegreden. Dat de kosten in 2019 vaker worden genoemd hangt mogelijk samen met de naar verhouding minder positieve financiële situatie binnen huishoudens in 2019 ten opzichte van 2018 en 2016 (zie tabel b1.1).

In 2018 noemden Nederlandse huishoudens, vaker dan de te hoge kosten, 'maak er weinig gebruik van' als opzegreden (38%). Aan het begin van dit hoofdstuk werd al genoemd dat twee derde van de deelnemers aan fitness ook een andere sport beoefent. 18 procent van de Nederlandse huishoudens noemde in 2019 het niet meer leuk vinden van de sport (in 2018: 19%). Dit is beduidend minder dan bij sportverenigingen, waar binnen bijna vier op de tien huishoudens 'de sport is niet meer leuk' als opzegreden werd genoemd. Onder de categorie 'overig' vallen antwoorden als 'gezondheid', 'blessures' en 'zwangerschap'.

Figuur 3.2 Opzegredenen lidmaatschap fitnesscentrum volgens Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap is opgezegd, in mei 2018 en oktober 2019 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

De opzegreden 'te duur' kwam, net als bij verenigingslidmaatschappen, vaker voor binnen huishoudens die in 2019 minder geld te besteden hadden dan het jaar ervoor (56%) dan binnen huishoudens die meer geld te besteden hadden (19%; tabel 3.2). Het procentuele verschil tussen deze twee groepen was in 2019 groter dan in 2018. Binnen huishoudens met een benedenmodaal inkomen (64%) werd deze reden vaker genoemd dan binnen huishoudens met een bovenmodaal inkomen (33%).

Tabel 3.2 'Te duur' als opzegreden lidmaatschap fitnesscentrum volgens Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap is opgezegd, naar bestedingsruimte, inkomen, gezinssituatie, grootte en aantal sporters, in mei 2018 en oktober 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

	2018 n=204	2019 n=141
Totaal	22	37
Bestedingsruimte		
Meer te besteden dit jaar	14	19
Ongeveer evenveel te besteden dit jaar	15	28
Minder te besteden dit jaar	36	56
Inkomen¹		
Bovenmodaal inkomen	18	33
Modaal inkomen	18	27
Benedenmodaal inkomen	27	64
Gezinssituatie		
Alleenstaand	26	43
Gezin met kinderen	21	44
Gezin zonder kinderen	20	29
Grootte²		
Huishouden 1 persoon		43
Huishouden 2 personen		34
Huishouden 3 personen		40
Huishouden 4 personen of meer		34
Aantal sporters³		
Huishouden met 0 sporters	24	27
Huishouden met 1 of 2 sporters	24	39
Huishouden met 3 of meer sporters	17	35

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

¹ De categorie 'Weet ik niet/wil ik niet zeggen' is niet meegenomen in deze tabel.

² In 2018 is huishoudensgrootte niet meegenomen.

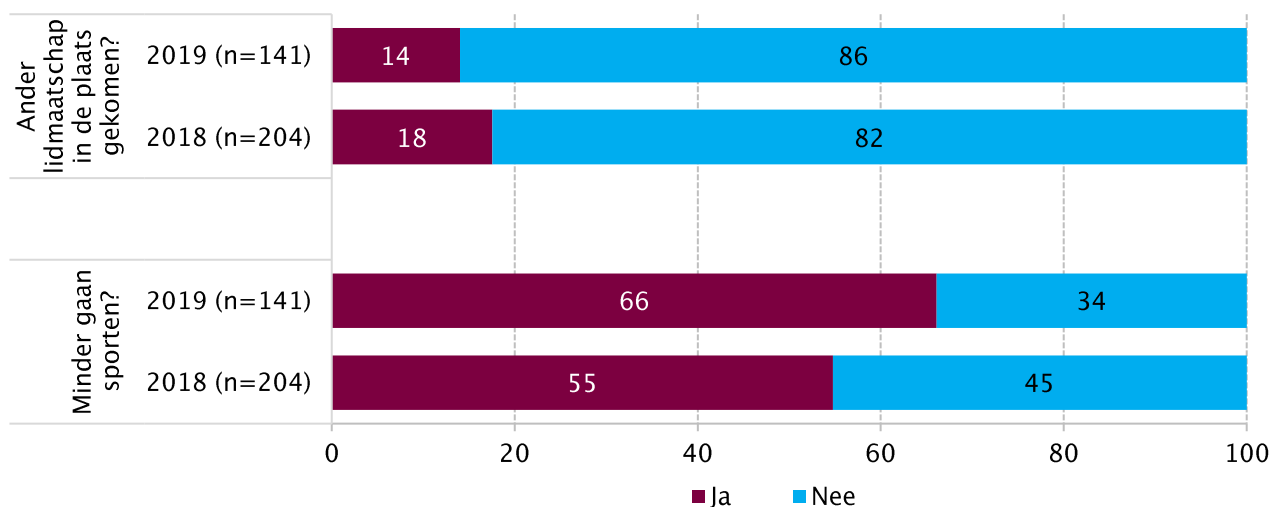
³ In 2016 is niet gevraagd naar het aantal sporters in het huishouden.

3.4 Gevolgen opzegging

De opgezegde lidmaatschappen van fitnesscentra gingen in 2019 in 14 procent van de gevallen gepaard met afsluiten van een abonnement bij een ander fitnesscentrum (figuur 3.3). Dit is lager dan bij sportverenigingen, waar binnen 29 procent van de huishoudens een vervangend verenigingslidmaatschap kwam als het huidige lidmaatschap van een sportvereniging werd opgezegd. Een vervangend fitnesslidmaatschap kwam vaker voor binnen huishoudens met een modaal inkomen (30%) dan binnen huishoudens met een benedenmodaal inkomen (8%; niet in figuur). Het kwam iets minder vaak voor binnen huishoudens die in 2019 minder geld te besteden hadden dan het jaar ervoor dan binnen huishoudens die ongeveer evenveel geld te besteden hadden (4% vs. 21%).

In twee derde van de huishoudens waar ten minste één persoon in 2019 een lidmaatschap van een fitnesscentrum heeft beëindigd, werden daarna minder uren aan sport besteed (figuur 3.3). In 2018 lag dit aandeel lager (55%). Minder uren aan sport besteden als gevolg van het opzeggen van een lidmaatschap van een fitnesscentrum kwam vaker voor binnen huishoudens die in 2019 minder geld te besteden hadden dan het jaar ervoor dan binnen huishoudens die meer geld te besteden hadden (77% vs. 35%; niet in figuur). Of de verminderde fitnessdeelname het gevolg was van het opzeggen van het lidmaatschap is niet zeker. Het is ook mogelijk dat het lidmaatschap juist werd opgezegd omdat men binnen het huishouden al minder aan fitness deed of van plan was om minder te fitnessen.

Figuur 3.3 Gevolgen opzeggen lidmaatschap fitnesscentrum voor een vervangend fitnesslidmaatschap en tijdsbesteding aan sport, voor Nederlandse huishoudens waar een lidmaatschap is opgezegd, in mei 2018 en oktober 2019 (in procenten, op basis van minimaal één opzegging in de afgelopen twaalf maanden)

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), mei 2018 en november 2019 (Mulier Instituut).

3.5 Conclusie

In 2019 heeft in één op de tien Nederlandse huishoudens ten minste één persoon een lidmaatschap van een fitnesscentrum opgezegd. Op jaarbasis zijn dat in heel Nederland minstens 790.000 opzeggingen van lidmaatschappen geweest. Dit beeld komt overeen met 2018. Voor bijna vier op de tien Nederlandse huishoudens was in 2019 de prijs ('te duur') de reden om het lidmaatschap op te zeggen. In een derde van de gevallen was dit het feit dat er te weinig gebruik van werd gemaakt. In huishoudens waar in 2019 minder geld te besteden was dan het jaar ervoor werd de prijs vaker als reden voor het opzeggen van een lidmaatschap genoemd, net als bij huishoudens met een benedenmodaal huishoudensinkomen.

Wanneer in een huishouden een lidmaatschap van een fitnesscentrum werd opgezegd, kwam daar in 2019 in 14 procent van de gevallen een ander fitnesslidmaatschap voor in de plaats. Ter vergelijking: in huishoudens waar een verenigingslidmaatschap werd opgezegd, kwam er binnen 29 procent van de huishoudens een ander verenigingslidmaatschap voor in de plaats. Daarnaast blijkt dat het opzeggen van een lidmaatschap in 2019 in ruim zes op de tien gevallen leidde tot minder uren die aan sporten besteed werden. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van 2018.

4. Contributie uitruilen voor vrijwilligerswerk

Het doel van dit hoofdstuk is om meer inzicht te krijgen in de vrijwilligerstijd die sporters besteden. In het eerste deel kijken we naar de omvang van al het vrijwilligerswerk. In het tweede deel kijken we naar de voorkeuren tussen vrijwilligerswerk en de hoogte van de contributie. Tot slot is een conclusie verwoord. In dit hoofdstuk zijn de genoemde verschillen niet getoetst op statistische significantie.

4.1 Omvang en ontwikkelingen in vrijwilligerswerk

Volgens het CBS (2020a) heeft 46,7 procent van de Nederlanders van 15 jaar en ouder in 2019 minstens één keer vrijwilligerswerk gedaan voor één of meerdere organisaties of verenigingen (tabel 4.1). Ten opzichte van de voorgaande jaren is er sprake van een (lichte) daling. De sportsector is de populairste vorm waarin vrijwilligerswerk werd besteed. Dit kan bij de sportverenigingen plaatsvinden, maar ook bij sportevenementen en andere sportprojecten. Dit percentage schommelt al jaren rond de 15 procent en vertaalt zich naar ongeveer 2,2 miljoen Nederlanders. Mannen (18,6%) deden in 2019 vaker vrijwilligerswerk in de sport dan vrouwen (11,9%) (niet in tabel). Dat is opvallend, omdat voor het totale vrijwilligerswerk in 2019 gold dat de vrouwen enigszins oververtegenwoordigd waren (mannen: 45,5%; vrouwen: 47,9%).

Tabel 4.1 Aandeel Nederlanders van 15 jaar of ouder dat aan vrijwilligerswerk doet (meerdere organisaties mogelijk) en gemiddeld aantal uren per week dat vrijwilligers aan vrijwilligerswerk besteden, in 2012–2019 (in procenten en uren)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal	50,5	49,1	48	48,7	49,7	48,5	47,6	46,7
Sportvereniging	15,8	14,8	15,1	14,5	15,3	14,5	14,6	15,2
School	11,7	11,1	10,8	11,5	11,6	11,3	10,2	10,6
Jeugdwerk	7,7	8,1	8,3	8,5	8,2	8,5	8,7	8,4
Verzorging	9,2	8,6	8,6	8,3	9,5	8,6	8,8	7,8
Levensbeschouwelijk	8,3	8,3	7,7	8,1	7,6	7,4	7,6	6,7
Wijk of buurt	5,2	5,2	5,1	4,7	5,3	4,7	5,6	5,7
Culturele vereniging	5,5	5,4	4,8	5	5,4	5	5,2	4,8
Hobbyvereniging	5,5	4,9	4,5	4,9	5,3	4,5	4,5	4,7
Vakbond	2,5	2,5	2,4	2,1	2,8	2,2	2,2	2,7
Wonen	2,2	2	2,1	1,9	2	1,8	2,2	2,2
Sociale hulpverlening	1,6	1,8	1,7	1,8	2	2	1,9	1,9
Politieke organisatie	1,5	1,3	1,4	1,4	1,5	1,2	1,3	1,3
Andere organisatie	7,3	7,2	6,4	7	7,1	6,6	7,2	7,1
Uren per week vrijwilligerswerk	4,5	4,4	4,6	4,4	4,5	4,5	4,4	4,2

Bron: CBS, 2020a. Bewerking: HAN.

In Nederland besteedden vrijwilligers in 2019 gemiddeld 4,2 uur per week aan vrijwilligerswerk. Dit gemiddelde werd beïnvloed door een groep vrijwilligers die relatief veel uren besteedden aan vrijwilligerswerk. Ongeveer 16 procent van de vrijwilligers besteedde meer dan acht uur per week aan vrijwilligerswerk, een kwart drie tot acht uur en nog een kwart één tot drie uur. Een derde van de vrijwilligers gaf aan minder dan één uur per week vrijwilligerswerk te hebben gedaan (CBS, 2020a).

Wanneer de totale omvang van het vrijwilligerswerk in de sport in kaart wordt gebracht, komen we uit op bijna 480 miljoen uren in 2019 (2,2 miljoen vrijwilligers in de sport x 4,2 uur per week x 52 weken³). De waarde hiervan is van niet te onderschatten belang voor de sportsector. We kunnen een poging doen om een beter beeld te geven van het belang van deze vrijwilligers voor de samenleving door daar een fictief geldbedrag aan te koppelen. Daarvoor zijn verschillende benaderingen mogelijk. Een veelgebruikte methode is de vervangingswaarde, waarbij een gemiddeld uurtarief vanuit de werkcontext wordt gebruikt om in te schatten hoeveel het zou kosten als al deze uren worden overgenomen door een professional. Daarbij kun je verschillende tarieven hanteren, zoals een informeel loon (dat gebruikt wordt voor informeel werk zoals oppassen, bijvoorbeeld 5 euro per uur), een minimumloon (9,94 euro per uur, bij een aanstelling van 38 uur voor iemand van 21 jaar of ouder) of een gemiddeld loon (23 euro per uur).⁴ Bovenstaande uurlonen geven daarmee een waarde van respectievelijk 2,4 miljard euro, 4,7 miljard euro en 11 miljard euro.⁵

Niet elk uur dat in het verenigingsleven gemaakt wordt is noodzakelijk om het sportaanbod te kunnen organiseren. Bovendien kunnen professionals soms een deel van het werk efficiënter doen, waardoor de kosten lager uit kunnen vallen. Daar staat echter tegenover dat het sociale contact, de kennis en het plezier die de vrijwilligers in hun werk stoppen en er in veel gevallen ook weer uit ontvangen, misschien nog wel veel waardevoller zijn dan het minimumloon. Vrijwilligerswerk is een onmisbaar onderdeel van het sportaanbod, dat ook helpt om de prijs van het sportaanbod, met name de verenigingscontributie, laag te houden. Met andere woorden, doordat veel mensen tijd besteden aan het organiseren van het sportaanbod, blijven de uitgaven aan contributies beperkt.

4.2 Voorkeuren voor vrijwilligerswerk en contributie

Leden (of ouders van leden) van sportverenigingen kunnen een bijdrage in tijd (vrijwilligerswerk) en geld (contributie) geven. Beide zijn schaars, dus iedereen moet afwegen hoe zij hun tijd en geld spenderen. Voor een deel zijn geld en tijd inwisselbaar: door tijd op te offeren door te werken kan geld in de vorm van inkomen worden verkregen. Ook bij verenigingen is een uitruil mogelijk: voor de uren die een vrijwilliger aan de slag is spaart de vereniging uitgaven aan een betaalde kracht uit. Daarmee wordt de contributie dus laag gehouden (al kan de 'besparing' ook op een andere manier worden benut). Wanneer het gaat om de toekomstbestendigheid van sportverenigingen wordt geregeld gesuggereerd dat de georganiseerde sport zich moet aanpassen aan de veranderende wensen van de sporter (Van der Roest, 2015). Daarbij zouden verenigingsleden zich in de toekomst graag als consument willen gedragen, wat bijvoorbeeld inhoudt dat vrijwilligerswerk moet kunnen worden afgekocht.

Het is interessant in welke mate verenigingsleden bereid zijn meer contributie te betalen in ruil voor minder vrijwilligerswerk en vice versa. In 2019 was er een duidelijke voorkeur voor meer vrijwilligerswerk in ruil voor een lagere contributie (tabel 4.2). Ruim een kwart (28%) was het eens met deze stelling, terwijl 9 procent bereid was meer contributie te betalen in ruil voor minder vrijwilligerswerk. Meer dan

³ Het aantal uren vrijwilligerswerk is gevraagd voor de afgelopen twaalf maanden, waarbij de respondenten een schatting konden geven van het gemiddeld aantal uren per week of het aantal uren per jaar.

⁴ Kengetallen minimumloon en gemiddeld uurloon afkomstig van KMP (2019) en CBS (2020b).

⁵ KPMG (2019) komt in opdracht van de Nederlandse Sportraad op een waarde van 1,4 miljard euro. Hiervoor hanteren ze een gemiddeld uurloon van 9,11 euro, dat berekend is op basis van het minimumloon van verschillende bevolkingsgroepen. Dit totaalbedrag komt lager uit dan de gepresenteerde uitkomsten omdat ze een aanname doen van gemiddeld 1,25 uur vrijwilligerswerk per week.

de helft wees deze stelling af (53%), en 41 procent deed dat met de stelling van meer vrijwilligerswerk in ruil voor een lagere contributie.

Tabel 4.2 Voorkeuren van verenigingsleden voor uitruil tussen contributie en vrijwilligerswerk, in november 2019 (in procenten)

	Ik ben bereid meer contributie te betalen in ruil voor het doen van minder vrijwilligerswerk (n=394)	Ik ben bereid (meer) vrijwilligerswerk te doen in ruil voor een lagere contributie (n=394)
Helemaal mee eens	1	4
Mee eens	8	24
Neutraal	38	31
Mee oneens	43	31
Helemaal mee oneens	10	10

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2019 (Mulier Instituut).

Wanneer beide stellingen over de uitruil van contributie en vrijwilligerswerk gecombineerd worden, ontstaan vier voorkeuren van verenigingsleden (tabel 4.3). De groep die geen van beide wil is het grootst (67%). Vooral vrouwen hadden weinig interesse in een uitruil. Bijna een kwart van de leden zou wel meer vrijwilligerswerk willen doen in ruil voor minder contributie. Opvallend is dat dit onder mannen populairder was dan onder vrouwen. Een kleine minderheid zou geïnteresseerd zijn in beide (5%) of in het betalen van meer contributie (4%). Deze laatste uitruil was ook onder mannen opvallend veel populairder dan onder vrouwen.

Tabel 4.3 Interesse van verenigingsleden in uitruil tussen contributie en vrijwilligerswerk, naar geslacht, in november 2019 (in procenten¹)

	Totaal (n=413)	Man (n=228)	Vrouw (n=185)
Geen van beide	67	64	72
Meer vrijwilligerswerk	23	25	21
Beide	5	5	5
Meer contributie	4	6	3

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2019 (Mulier Instituut).

¹ Door het afronden van de percentages tellen niet alle kolommen op tot 100 procent.

Er zijn opvallende verschillen tussen leeftijdsgroepen (tabel 4.4). Zo zijn ouderen opvallend minder geïnteresseerd in een uitruil dan de jongere generaties. De jongeren zouden voornamelijk meer vrijwilligerswerk willen doen in ruil voor minder contributie. Verenigingsleden tussen de 26 en 45 jaar staan positiever tegenover beide vormen van uitruil dan andere leeftijdsgroepen. Voor meer contributie in ruil voor minder vrijwilligerswerk was vooral opvallend veel meer interesse in de leeftijdsgroep 46-65 jaar.

Tabel 4.4 Interesse van verenigingsleden in uitruil tussen contributie en vrijwilligerswerk, naar leeftijdsgroep, in november 2019 (in procenten¹)

	25 jaar en jonger (n=92)	26-45 jaar (n=98)	46-65 jaar (n=179)	65 jaar en ouder (n=45)
Geen van beide	59	57	72	90
Meer vrijwilligerswerk	34	33	18	4
Beide	5	9	3	1
Meer contributie	2	1	8	4

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2019 (Mulier Instituut).

¹ Door het afronden van de percentages tellen niet alle kolommen op tot 100 procent.

De uitruil van tijd en geld kan samenhangen met de middelen die iemand tot zijn beschikking heeft. Zo heeft iemand met een hoog inkomen wellicht meer voorkeur voor het ruilen van zijn relatief schaarse tijd voor zijn relatief overvloedige geld. In dat geval is een hogere contributie in ruil voor minder vrijwilligerswerk mogelijk interessant. Omgekeerd is het voor iemand die financieel minder draagkrachtig is mogelijk aantrekkelijk om contributie te besparen in ruil voor meer vrijwilligerswerk bij de vereniging. Natuurlijk kan het ook zijn dat iemand met een hoger inkomen ook meer tijd heeft en iemand met een laag inkomen juist weinig. Omdat gegevens over het beschikbare inkomen ontbreken, kijken we naar het opleidingsniveau (tabel 4.5). Daaruit valt op te maken dat lageropgeleiden minder voorkeur hadden om een uitruil te doen dan hogeropgeleiden.

Tabel 4.5 Interesse van verenigingsleden in uitruil tussen contributie en vrijwilligerswerk, naar opleidingsniveau, in november 2019 (in procenten)

Voorkeuren	Laagopgeleiden (n=67)	Middenopgeleiden (n=218)	Hoogopgeleiden (n=129)
Geen van beide	73	68	64
Meer vrijwilligerswerk	17	24	26
Meer contributie	4	4	5
Beide	6	4	5

Bron: Nationaal Sportonderzoek (NSO, *online panelonderzoek GfK/Ipsos*), november 2019 (Mulier Instituut).

4.3 Conclusie

De totale omvang van het vrijwilligerswerk in de sport bedroeg in 2019 bijna 480 miljoen uren. Wanneer deze uren vervangen worden door inzet van betaalde arbeidskrachten komt dit neer op een waarde tussen de 2,4 miljard euro en 11 miljard euro (afhankelijk van het uurloon dat wordt gehanteerd). Onder Nederlanders die lid zijn van een sportvereniging bestaan verschillende voorkeuren voor het uitruilen van vrijwilligerswerk tegen contributie. Een deel had in 2019 een voorkeur voor meer vrijwilligerswerk in ruil voor een lagere contributie, maar de grootste groep gaf aan geen uitruil te willen doen.

5. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt per onderzoeksvraag de conclusie bondig verwoord.

In welke mate hebben Nederlandse huishoudens lidmaatschappen van sportverenigingen opgezegd, wat zijn daarvan de redenen en welke implicaties heeft het opzeggen voor de sportdeelname?

In 2019 werd een verenigingslidmaatschap opgezegd in 14 procent van de Nederlandse huishoudens waar in verenigingsverband werd gesport. In bijna drie op de tien gevallen was de prijs van het lidmaatschap een reden om het lidmaatschap te beëindigen. De kosten werden in 2019 opvallend veel vaker als opzegreden genoemd dan in 2018 en 2016. Er lijkt een correlatie te bestaan tussen enerzijds de opzegreden 'te duur' en anderzijds de economische situatie in Nederland en de financiële situatie binnen huishoudens. Deze situaties waren in 2019 (volgens het CBS) minder positief dan in 2018 en 2016. Op grond van dit onderzoek kan niks worden gezegd over de causaliteit van dit verband.

In 29 procent van de huishoudens waar in 2019 een lidmaatschap werd opgezegd, kwam daar een ander verenigingslidmaatschap voor in de plaats. Afscheid nemen van de sportvereniging lijkt belangrijke implicaties te hebben voor het sportgedrag: in bijna zes op de tien gevallen ging het opzeggen gepaard met minder uren sporten. Dit aandeel is licht gestegen ten opzichte van 2018 en 2016. Aannemende dat de deelname bij behoud van het lidmaatschap niet teruggelopen zou zijn, betekent dit dat het behouden van leden van sportverenigingen van belang is om de sportdeelname te bevorderen. Die aanneme is met onzekerheid omgeven: in sommige gevallen zal het lidmaatschap juist worden opgezegd omdat men van plan is minder te gaan sporten.

In welke mate hebben Nederlandse huishoudens lidmaatschappen van fitnesscentra opgezegd, wat zijn daarvan de redenen en welke implicaties heeft het opzeggen voor de sportdeelname?

Jaarlijks wordt in één op de tien Nederlandse huishoudens met een of meerdere fitnessabonnementen een lidmaatschap van een fitnesscentrum opgezegd. In 2019 was de prijs van een lidmaatschap van een fitnesscentrum in ruim een derde van de Nederlandse huishoudens een reden om het lidmaatschap op te zeggen. In 14 procent van de gevallen dat een lidmaatschap werd opgezegd, kwam daar een ander fitnesslidmaatschap voor in de plaats. Het beëindigen van een lidmaatschap bij een fitnesscentrum gaat in ruim zes op de tien gevallen gepaard met minder uren sporten. Fitness kampt al jaren met een lage retentie. Hover & Van Eldert (2019) gaven al eerder aan dat het belangrijk is om inzicht te hebben in profielen, ervaringen en behoeften van de fitnessdeelnemers.

In welke mate wordt er vrijwilligerswerk bij sportverenigingen gedaan en in hoeverre zijn leden van sportverenigingen bereid om meer vrijwilligerswerk te doen in ruil voor een verlaging van de contributie, en andersom?

De totale omvang van het vrijwilligerswerk in de sport kwam in 2019 neer op bijna 480 miljoen uren. Wanneer deze uren vervangen worden door de inzet van betaalde arbeidskrachten, komt dit neer op een waarde tussen de 2,4 miljard euro en 11 miljard euro (afhankelijk van het uurloon dat wordt gehanteerd). Een deel van de Nederlanders die lid zijn van een sportvereniging heeft een voorkeur voor meer vrijwilligerswerk in ruil voor een lagere contributie, maar de grootste groep wil geen uitruil doen.

Tot slot

Zowel bij sportverenigingen als bij fitnesscentra zijn in 2019 de kosten vaker als opzegreden genoemd dan in andere jaren. Als 'te duur' een belangrijke opzegreden is, is verhoging van de contributie niet wenselijk. Uit de studie van Wicker (2011) blijkt dat leden in Duitsland bereid zijn om een hogere

contributie te betalen als hun vereniging in financiële problemen zit, maar dan moet wel goed worden uitgelegd waarom deze verhoging nodig is.

Uit de uitkomsten van dit onderzoek blijkt dat de kosten vaker werden genoemd door Nederlandse huishoudens met een benedenmodaal inkomen en huishoudens die in 2019 minder geld te besteden hadden dan een jaar eerder. Een verhoging van de kosten voor het lidmaatschap van verenigingen en/of fitnesscentra is een risico: niet alleen kunnen leden hun lidmaatschap opzeggen, maar de financiële drempel om lid te worden wordt ook hoger. Uit eerdere studies (Kamphuis et al., 2008; Steenhuis et al., 2009; Reijersberg & Van der Poel, 2014; Herens et al., 2015; Elling & Stelten, 2016) blijkt dat de financiële positie van Nederlanders een belemmerende factor kan zijn voor deelname aan sport.

Het Mulier Instituut, de HAN en Fontys Economische Hogeschool zijn voornemens om de in deze publicatie geschetste ontwikkelingen te blijven volgen. Zoals vermeld hebben de gegevens in deze rapportage betrekking op de periode vóóordat het coronavirus in Nederland de kop opstak en maatregelen getroffen werden. In de rapportage over de volgende meting zal aandacht worden geschonken aan de gevolgen van de coronamaatregelen voor het opzeggen van lidmaatschappen, de redenen hiervoor en de gevolgen ervan.

Literatuur

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020a). *Vrijwilligerswerk 2019*. Geraadpleegd op 19 januari 2021, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2020/vrijwilligerswerk-2019/2-reguliere-deel-van-het-onderzoek>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020b). *Uurloon 2019*. Geraadpleegd op 19 januari 2021, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/ontwikkeling-cao-lonen/uurloon#:~:text=Het%20gemiddelde%20uurloon%20van%20een,tussen%2018%20en%2025%20euro>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid; gecorrigeerd*. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83693ned>
- Davies, L.E. (2002). Consumers' expenditure on sport in the UK: increased spending or underestimation?. *Managing Leisure*, 7(2), 83-102.
- Dool, R. van den (2019). *Sportdeelname & lidmaatschap sportclubs jeugd. Vergelijking 2003 met 2019* (factsheet 2019/10). Utrecht: Mulier Instituut.
- Elling, A. & Stelten, I. (2016). *Werkzame elementen sportstimulering jongeren* (factsheet 2016/3). Utrecht: Mulier Instituut.
- Fitters, R. & Hoekman, R.H.A. (2019). *Sportdeelname van volwassenen met laag inkomen. Sportfrequentie naar huishoudinkomen* (factsheet 2019/12). Utrecht: Mulier Instituut.
- Herens, M.C., Ophem, J.A. van, Wagemakers, A.M. & Koelen, M.A. (2015). Predictors of willingness to pay for physical activity of socially vulnerable groups in community-based programs. *Springerplus*, 4(1), 1-13.
- Hover, P. & Eldert, P. van (2019). *Fitnessbranche in Nederland | 2018. Kerncijfers vraag- en aanbodzijde* (factsheet 2019/1). Utrecht: Mulier Instituut.
- Kamphuis, C.B.M., Lenthe, F.J. van, Giskes, K., Huisman, M., Brug, J. & Mackenbach, J. P. (2008). Socioeconomic status, environmental and individual factors, and sports participation. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 40(1), 71-81.
- KPMG. (2019). *Brancherapport Sport*. KPMG: Amstelveen.
- Reijgersberg, N. & Poel, H. van der (2014). *Sportdeelname van kinderen in armoede*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Roest, R.W. van der (2015). *De opkomst van de sportconsument*. Geraadpleegd op 9 maart 2021, van <https://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/column-xl/item/99526/de-opkomst-van-de-sportconsument>
- Rijksoverheid. (2019). *Bedragen minimumloon 2019*. Geraadpleegd op 27 augustus 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/bedragen-minimumloon/bedragen-minimumloon-2019>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2001-2019). *Sportdeelname wekelijks*. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2018). *Clublidmaatschap*. Geraadpleegd op 24 februari 2021, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/clublidmaatschap>

Steenhuis, I.H., Nooy, S.B., Moes, M.J. & Schuit, A.J. (2009). Financial barriers and pricing strategies related to participation in sports activities: the perceptions of people of low income. *Journal of Physical Activity and Health*, 6(6), 716-721.

Vos, S., Breesch, D., Késenne, S., Lagae, W., Hoecke, J. van, Vanreusel, B. & Scheerder, J. (2012). The value of human resources in non-public sports providers: The importance of volunteers in non-profit sports clubs versus professionals in for-profit fitness and health clubs. *International Journal of Sport Management and Marketing* 2, 11(1-2), 3-25.

Wicker, P. (2011). Willingness-to-pay in non-profit sports clubs. *International Journal of Sport Finance*, 6(2), 155.

Bijlage 1

Tabel b1.1 Indicatoren voor het consumentenvertrouwen en economisch klimaat in november 2016, mei 2018 en november 2019¹ (saldi)

Onderwerp	Nov. 2016	Mei 2018	Nov. 2019
Consumentenvertrouwen: indicator ²	20	23	-2
Economisch klimaat: indicator ³	39	43	-5
Economische situatie laatste 12 maanden ⁴	40	51	5
Economische situatie komende 12 maanden ⁵	38	35	-16
Financiële situatie laatste 12 maanden ⁶	1	-1	-6
Financiële situatie komende 12 maanden ⁷	7	9	2
Gunstige tijd voor grote aankopen ⁸	17	21	6

Bron: [CBS, 2021](#). Bewerking: Mulier Instituut.

¹ De cijfers van 2018 en 2019 zijn voorlopige cijfers.

² De indicator van het consumentenvertrouwen is het gemiddelde van de saldi van de percentages van positieve en negatieve antwoorden op de vragen over de economische situatie in de afgelopen en komende twaalf maanden, de financiële situatie van het huishouden in de afgelopen en komende twaalf maanden en of het een gunstige tijd is om grote aankopen te doen. De indicator kan een waarde aannemen van -100 (iedereen antwoordt negatief) tot +100 (iedereen antwoordt positief). Bij een waarde van 0 is het aandeel pessimisten gelijk aan het aandeel optimisten.

³ De indicator van het economisch klimaat is het gemiddelde van de saldi van het percentage van positieve en negatieve antwoorden op de vragen over de economische situatie in de afgelopen en komende twaalf maanden. De indicator kan een waarde aannemen van -100 (iedereen antwoordt negatief) tot +100 (iedereen antwoordt positief).

⁴ Saldo van het percentage van positieve en negatieve antwoorden op de vraag: 'Wat vindt u van de algemene economische situatie in Nederland over de afgelopen twaalf maanden?' Deze indicator kan een waarde van -100 tot +100 hebben.

⁵ Saldo van het percentage van positieve en negatieve antwoorden op de vraag: 'Wat verwacht u van de algemene economische situatie in Nederland over de komende twaalf maanden?'. Deze indicator kan een waarde van -100 tot +100 hebben.

⁶ Saldo van het percentage van positieve en negatieve antwoorden op de vraag: 'Wat vindt u van de financiële situatie van uw huishouden over de afgelopen twaalf maanden?' Deze indicator kan een waarde van -100 tot +100 hebben.

⁷ Saldo van het percentage van positieve en negatieve antwoorden op de vraag: 'Wat verwacht u van uw financiële situatie van uw huishouden voor de komende twaalf maanden?' Deze indicator kan een waarde van -100 tot +100 hebben.

⁸ Saldo van het percentage van positieve en negatieve antwoorden op de vraag: 'Als u naar de algemene economische situatie kijkt, vindt u het dan een gunstige of ongunstige tijd voor grote aankopen, zoals meubels, elektronica, etc.?' Deze indicator kan een waarde van -100 tot +100 hebben.

